

Højbakkegård

TAK 1671 Bygherrerapport om de arkæologiske udgravninger ved Højbakkegård

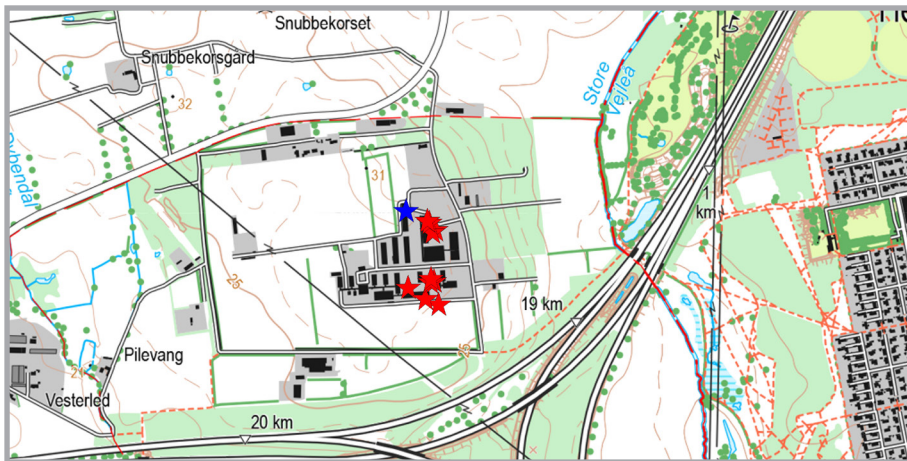
Af Lotte Reedtz Sparrevohn, arkæolog, Kroppedal Museum

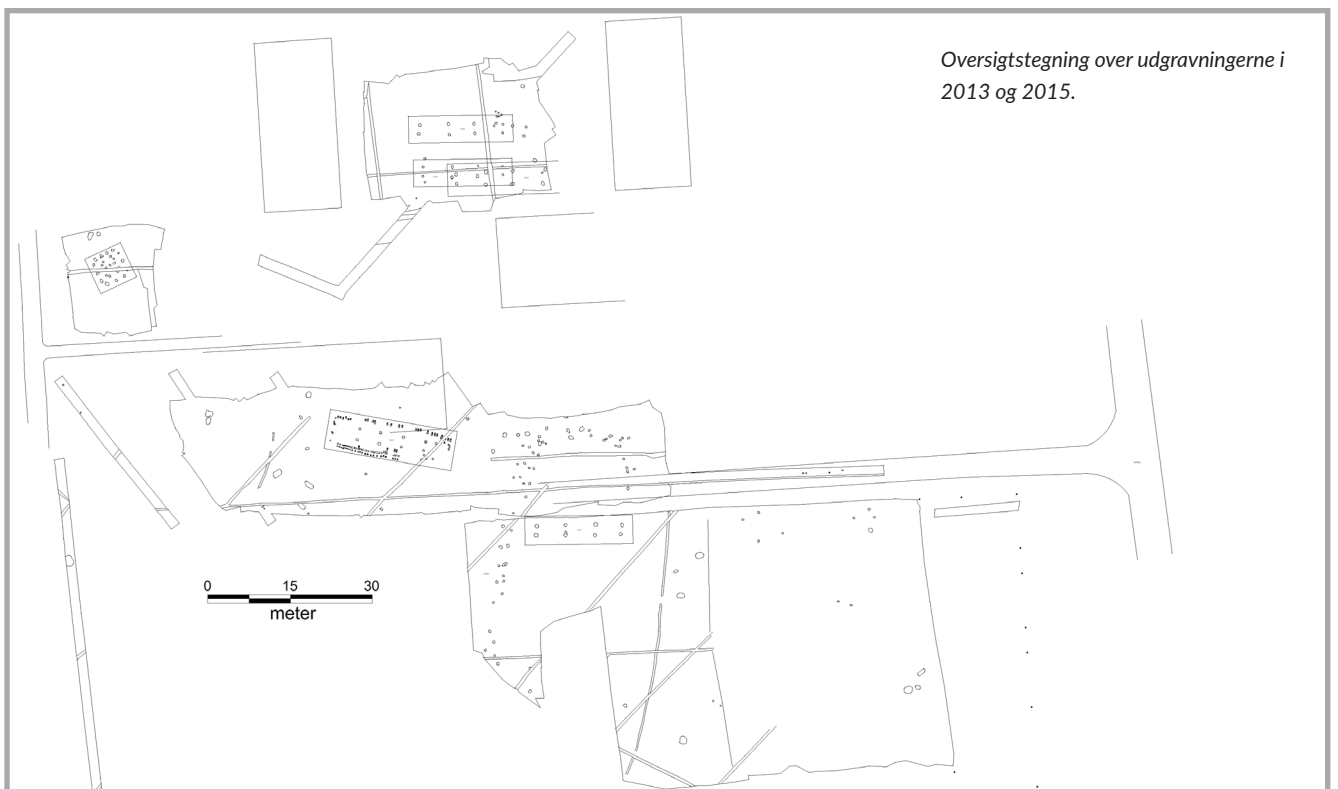
Højbackegård

I 2015 foretog Kroppedal Museum arkæologiske udgravninger ved Højbackegård. De fandt sted i forbindelse med nybyggeri på Taastrup Campus, Agrovej 8, hvor Bygningsstyrelsen skulle opføre en ny bygning for Københavns Universitet, samt i forbindelse med etablering af et rodscreeningsanlæg syd for denne. Udgravningerne fik journalnummeret TAK 1671 og blev navngivet Højbackegård 3, da det var den tredje udgravning museet har foretaget i området ved Højbackegård. De første fandt sted i 2005 og 2013.

Ved udgravningen i 2015 afdækkedes sporene af fire treskibede langhuse, to hegn, fem-seks jordovne, samt et grøfteforløb der muligvis stammer fra et forhistorisk agersystem. Det hele kan dateres til jernalder, primært tiden omkring 3. til 4. årh. e. Kr.

Oversigtskort over Højbackegårdområdet. Gravpladsen er markeret med blå stjerne, og røde stjerner viser huse.

Oversigtstegning over udgravningerne i 2013 og 2015.

Resultaterne fra udgravningen

År f./e. Kristus

2000

Historisk tid

1000

Vikingetid

Jernalder

500 f. Kr.-850 e. Kr.

0

- Den yngste grav ved Højbakkegård er fra ældre germansk jernalder.
- De fleste langhuse fra Højbakkegård er fra yngre romersk jernalder.

- Et langhus er fra førromersk jernalder. Udgravet i 2005.

Bronzealder

1800-500 f. Kr.

1000

- De første begravelser ved Højbakkegård er fra slutningen af bondestenalder.

2000

Bondestenalder

4000-1800 f. Kr.

3000

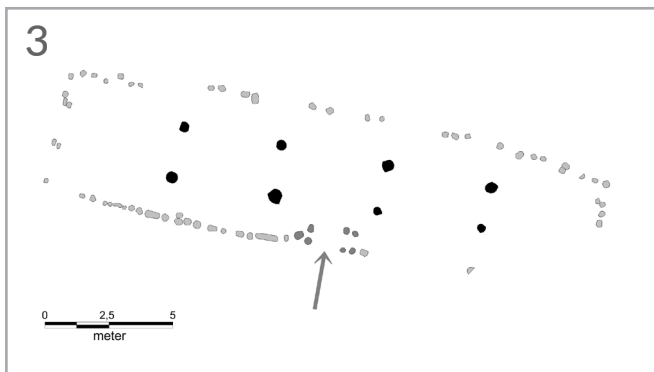
4000

1: Tænderne fra en gravlagt. I munden på den døde lå et glasskår. En skik der optræder i romersk jernalder. Udgravet i 2005.

2: En dragtnål af sølv fra en gravlagt kvinde fra romersk jernalder. Udgravet i 2005.

3: Tegning af det brændte hus. Med sort husets tagbærende stolper. Pilen markerer indgangspartiet. Udgravet i 2013

Udgravningssituation. Udgravning i 2013.

Udgravningen i år 2005

Den første udgravning er den hidtil mest omfattende, i det der blev fundet både en gravplads med en række begravelser, samt spor efter flere langhuse. Ganske kort kan nævnes at man fandt ni begravelser og fire langhuse. Gravene er fra slutningen af bondestenalder (to grave), yngre bronzealder (en urnegrav), førromersk jernalder (én grav), yngre romersk jernalder (to grave), ældre germansk jernalder (en grav), samt to udaterede grave. De fire langhuse er fra førromersk jernalder (et hus) og 3. -5. årh. e. Kr. (tre huse). Alt det kan der læses mere om i "Rapport om de arkæologiske undersøgelser ved Højbakkegård, TAK 1177" (Bygherrerapport november 2009 af Mette Brosolat Ohlsen).

Udgravningen i år 2013

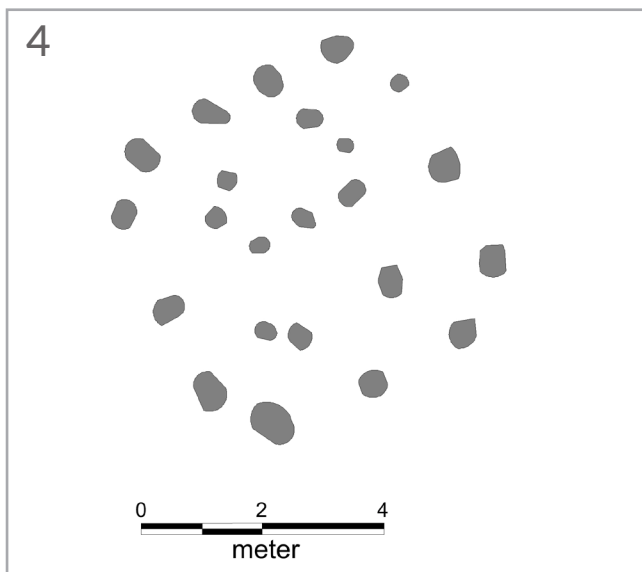
Denne udgravning fandt sted før opførelsen af et væksthuse syd for Højbakkegård Allé. Ved udgravningen fandt arkæologerne rester af en nedbrændt hustomt fra yngre romersk eller ældre germansk jernalder, et dobbeltsat hegn fra yngre romersk jernalder og en udateret konstruktion, der tolkes som et forrådshus på pæle.

Det brændte hus

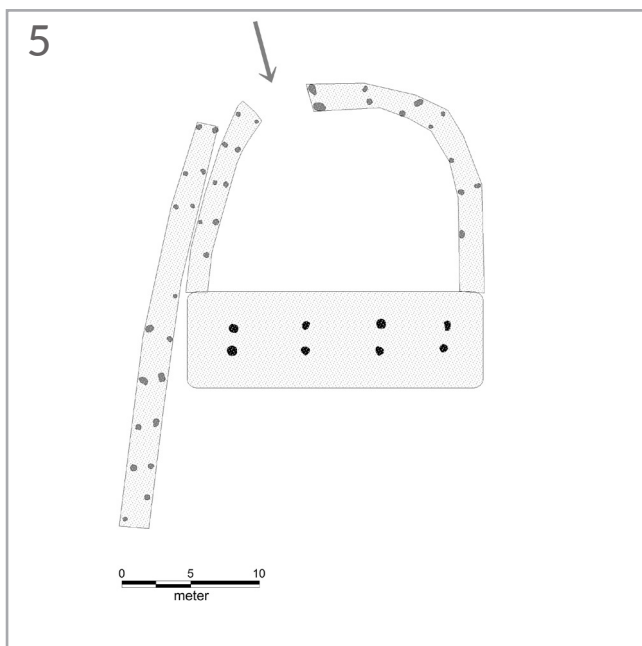
Der har været tale om et stort, godt bygget hus; næsten 22 m langt og knap 6 meter bredt (figur 3). Væggene har krummet let og derfor var huset kun knap 5 m bredt i gavlenderne. Husets grundareal har således været omkring 105 m². Taget blev båret af 8 kraftige stolper, sat parvis ned gennem huset. Huset var tilnærmelsesvis orienteret øst-vest og midt i den sydlige side har der været et indgangsparti. Man kan se at døren har været lidt indtrukket fra væggen. Stolpehullerne i huset indeholdt en del brændt ler og trækul og huset tolkes derfor som en brandtomt. Man skal af den grund ikke nødvendigvis forestille sig en brandkatastrofe. Det var nemlig ikke usædvanligt at man satte ild til gamle, udtjente huse for at rydde arealet. Hustypen kan dateres til 3. - 5. årh. e. Kr.

Forrådshuset

Vest for langhuset lå sporene efter et lille forrådshus (figur 4). Det var kvadratisk med afrundede hjørner, ca. 5,5 m bredt og bestod af 24 tætstillede stolper. Der har derfor formodentligt været tale om et forrådshus på pæle. Den slags byggede man i både

4: Tegning af forrådshuset. Udgravet i 2013.

5: Gård med langhus og overdækkede hegn. Udgravet i 2013 og 2015.

bronze- og jernalder, men arkæologerne har endnu ikke fuldt overblik over de tidsmæssige forskelle, og derfor er de små huse svære at datere arkæologisk. Museet fik af den grund foretaget en naturvidenskabelig 14C-datering af trækul fra huset. Desværre var prøverne ikke gode nok til en entydig datering, og huset kan derfor ikke umiddelbart dateres. Da det tilmed ligger i udkanten af udgravningsområdet, og ikke kan kobles direkte til et af de kendte langhuse, er det ikke til at sige om det har hørt til et af langhusene, eller om vi endnu har til gode at finde det hovedhus det har tilhørt.

Hegnet

Øst for det brændte hus var der en større koncentration af stolpehuller. Først blev de tolket som spor efter et par langhuse, men som udgravningen skred frem blev det klart, at der derimod var tale om en del af en halvkredsformet gårdsindhegning. Der blev imidlertid ikke afdækket et langhus i tilknytning til hegnet, så der kunne ikke siges meget om det på daværende tidspunkt. Det skulle imidlertid vise sig, at vi ville blive kloge på det i forbindelse med udgravningerne i 2015.

Udgravningen i år 2015

Udgravningen fandt sted i to områder, henholdsvis lidt nord for, og umiddelbart syd for udgravningen i 2013. Se oversigtstegning side 2. På det sydlige område fandtes sporene efter et langhus og et hegn vest for dette. Da arkæologerne fik kigget på tegningerne fra 2013-udgravningen stod det hurtigt klart, at der var tale om dele af den samme gårdsenhed, som har bestået af et langhus med to kraftige hegn med dobbeltsatte stolper. Der har sandsynligvis været tale om overdækkede hegn (figur 5); "cykelskur"hegn som de ind imellem bliver kaldt. Denne konstruktion har været mere

end blot en indhegning, men har været en bygning i sig selv, og har fungeret som driftsbygninger til langhuset. Det ene hegn har gået i en halvkreds nord om huset, og har sikkert været sammenbygget med det. Det andet hegn har løbet i nord-sydlig retning vest for halvkredshegnet og huset. Dette hegn var lidt kraftigere funderet. Gårdsenheder med et langhus og et halvkredshegn kendes fra andre steder, og de kan dateres til romersk jernalder.

Husene

Huset med hegnet og de tre huse der blev fundet spor af på det nordlige felt var meget ens. Se oversigtstegning side 2. Ligesom det brændte hus, der blev udgravet i 2013 har de alle fire haft fire sæt tagstolper, men i modsætning til det brændte hus, var der ikke spor efter væg og gavle, og deres egentlige

dimensioner kan derfor ikke beregnes. De manglende spor af gavl og vægstolper skyldes at stolperne ikke har været gravet så dybt ned i jorden som i det brændte hus, og da vi også kan beregne, at afstanden mellem de tagbærende stolper har været lidt længere i de fire huse, end i det brændte hus, kan vi sige at der er tale om to forskellige hustyper, som kan have forskellige dateringer. Museet har udgravet et hus i Fløng, der ligner husene fra Højbakkegård meget, og det er blevet ¹⁴C-dateret til 3.-4. årh. e. Kr. Det vil sige en smule ældre end det brændte hus.

Alt i alt kan der ikke siges så meget om husene idet der som nævnt kun var spor efter de tagbærende stolper. Men sandsynligvis har de haft indgangspartier mod syd, midt på huset. Der var heller ikke mange spor af beboerne og de aktiviteter der er foregået i husene. I et stolpehul midt i huset med hegnet lå der nogle skår fra et lerkar med brændt inderside og sortsvedet yderside. Det er formentlig rester af et kogekar, der er gået i stykker i forbindelse med madlavningen. Ildstedet, som dermed må have ligget midt i huset var der dog ingen spor af. Det har formentlig været anlagt på en forhøjning af ler, hvor det siden er pløjet væk. Derfor er der i dag ofte kun indirekte spor af ildstedet. Det er som nævnt, det ødelagte og sortsvedede lerkar, men det kunne også være forkullede kornkerner fra stolpehullerne, og hårdtbrændte lerklumper, der vidner om hvor ildstedet har været.

Uden for husene fandt arkæologerne flere såkaldte kogestensgruber, altså jordovne, hvor man kunne tilberede mad eller foretage andre varmekrævende aktiviteter.

Husoffer

I et af husene på det nordlige felt fandt vi et helt, fint forstenet søpindsvin. Der kan være tale om et husoffer, som husets beboere af overtro har nedlagt i forbindelse med opførelse af huset. Det har måske skulle bringe lykke. Fænomenet kendes fra andre lokaliteter, og det kan på sin vis sammenlignes med den skik at hænge en hesteko på bondehuse i dag.

6: En grav fra romersk jernalder. I bunden ses skelettet, og i hovedenden et lerkar. Udgravet i 2005.

Bebyggelse og grave

På oversigtstegningen ses det at husene ved Højbakkegård har ligget spredt, og at to af dem har ligget oveni hinanden. De to huse kan selvfølgelig ikke have været opført på samme tid. Som nævnt er der også forskel på hustyperne, så sandsynligvis er der tale om flere faser af den samme gård, der med mellemrum blev genopbygget. Der har formentlig højst været to til tre gårde i området samtidig, da man endnu ikke var flyttet sammen i egentlige landsbyer, men derimod havde et dyrkningsfælleskab med en enkelt eller to andre gårde.

Noget af det mest spændende ved udgravningerne ved Højbakkegård er relationen mellem gravpladsen og langhusene. På nuværende tidspunkt ved vi, at nogle af husene og begravelserne er omtrent samtidige. Det giver en unik mulighed for at koble de levende og de døde, noget der ofte er vanskeligt. Evt. kommende udgravninger i området vil formentlig kunne kaste meget mere lys over dette.

Udgravningen af gravpladsen tiltrak mange nysgerrige. År 2005.

Fakta om udgravningen

Kroppedal Museums journalnummer:
TAK 1671.

Slots- og Kulturstyrelsens j.nr:
2012-7.24.02/TAK-0022.

Sted- og lokalitetsnummer:
020214 – 65, 66 og 73.

Sted:
Højbackegård. Taastrup-Nykirke sogn, Smørum herred, Københavns amt.

Medarbejdere fra Kroppedal Museum i 2015:
Museumsinspektører: Lotte Reedtz Sparrevohn, Jonas Hasemann Sigurdsson og Mads Drevs Dyhrfeld-Johnsen, samt museumstekniker Jan Poulsen (GPS-opmåling).

Medarbejdere fra Kroppedal Museum i 2013:
Museumsteknikere Kenneth Paulmann og Jan Poulsen (GPS-opmåling), samt museumsinspektører Jonas Sigurdsson og Maria Lisette Jacobsen.

Andre medarbejdere i 2013:
Studerende Trine Outzen og Michala Harding Larsen, begge fra Forhistorisk arkæologi, Københavns Universitet.

Entreprenør:
Gravemaskinen, en Åkerman 30 tons maskine med 2 m bred rabatskovl, blev kørt af maskinfører Arne Madsen, eget firma.

Naturvidenskabelige undersøgelser:
Foretaget af afdeling for Konservering og Naturvidenskab på Moesgård Museum, og af Aarhus AMS Center.